

Skolkören - mer än bara sång?

En kvalitativ intervjustudie om skolkörens funktion i årskurs 1-6

School choir - more than just singing?

A qualitative study about the function of the school choir in grades 1-6

Examensarbete i lärarutbildningen
Avancerad nivå 15 Högskolepoäng
Höstterminen År 2011

Ingrid Eriksson

Handledare: Annelie Andersén
Examinator: Gunbritt Tornberg

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1. Bakgrund.....	1
1.2 Syfte och frågeställningar	2
1.3 Begreppsdefinitioner	2
1.4 Skolkörens historia.....	2
1.5 Tidigare forskning	3
1.5.1 Skolkören som kulturbegrepp	3
1.5.2 Sociala och pedagogiska funktioner	3
1.5.3. Exkludering i kultur	5
1.5.4 Sammanfattning av tidigare forskning	5
1.6 Teoretiska utgångspunkter	6
2 Metod	8
2.1 Metodval	8
2.2 Urval.....	8
2.3 Genomförande.....	9
2.4 Analys.....	10
2.5 Trovärdighet	10
2.6 Forskningsetik.....	10
3 Resultat.....	12
3.1 Social funktion och individuell utveckling	12
3.2 Glädjekälla och verktyg för lärande.....	12
3.3 Festivitas	13
3.4 Språkinläring och kulturintegrering	13
3.5 Engagemang och stöd	14
3.6 Sammanfattning av resultatet.....	14
4 Diskussion.....	15
4.1 Metoddiskussion	15
4.1.1 Svårigheter med forskningsarbetet.....	15
4.2 Resultatdiskussion.....	16
4.2.1 Social funktion och individuell utveckling	16
4.2.2 Festivitas	17
4.2.3 Språkinläring och kulturintegrering	18
4.2.4 En underskattad verksamhet?.....	18
4.3 Avslutning	18

Resumé

Examensarbete i lärarutbildningen, Avancerad nivå, 15 hp

Högskolan i Skövde

Titel: Skolkören - mer än bara sång? En kvalitativ intervjustudie om skolkörens funktion i årskurs 1-6

Sidantal: 19

Författare: Ingrid Eriksson

Handledare: Annelie Andersén

Datum: Januari 2012

Nyckelord: skolkör, sociokulturellt perspektiv, proximal zon

Skolkören har länge funnits som en naturlig del av skolans verksamhet, men den har haft olika betydelse genom läroplanerna det senaste århundradet. Tidigare studier kring skolkörens funktion visar att den sociala aspekten är den som är mest framträdande. Studien har hämtat inspiration från Juvas Liljas (2001). Syftet med föreliggande studie var att undersöka skolkörens funktion och förutsättningar i årskurs 1-6 så som den uppfattas av rektorer och körledare. Följande frågeställningar har använts för att ta reda på detta:

1. Hur uppfattar rektorer och körledare skolkörens funktion i årskurs 1-6?
2. Framträder det ett socialt och/eller pedagogiskt perspektiv i rektorers och körledares syn på skolkörens funktion?
3. Vad är förutsättningarna för en fungerande skolkör i årskurs 1-6, enligt rektorer och körledare?

För att få svar på detta har en kvalitativ studie genomförts genom intervjuer på fyra skolor. Rektorerna och körledarna på dessa skolor har svarat på frågor som var strukturerade, och av låg standardiserad art. De förberedda frågorna var formulerade i olika frågeområden.

Av resultatet framkommer att skolkörens funktion är att främja en social gemenskap som i sin tur leder till en ökad självkänsla. Skolkören ska även fungera som reklam för skolan. Den agerar som skolans identitet i samband med skolavslutningar, FN-dagen och vid lucia, för att nämna några exempel. Skolkören kan även agera som verktyg vid språkinläring. En vilja till att bryta ner de sociala och identitetsutvecklande funktionerna och att kunna använda dessa i skolans övriga verksamhet är något som också framkommer i resultatet.

Abstract

Degree project in teacher education, Advanced level, 15 hp

Title: School choir - more than just singing? A quality interview study about the function of the school choir in grades 1-6

Number of pages: 19

Author: Ingrid Eriksson

Tutor: Annelie Andersén

Date: January 2012

Keywords: school choir, socio-cultural perspective, proximal zone

---

The school choir has long existed as a natural part of the school's activities, but it has had different meanings by curriculum in the last century. Previous studies on the function of the school choir show that the social aspect is the most prominent. The study was inspired by Juvas Liljas (2001). The purpose of this study was to examine school choir's performance and prospects in grades 1-6 as perceived by head teachers and choir leaders. The following questions have been used to study this:

1. How do head teachers and choir leaders perceive the function of the school choir in grades 1-6?
2. Does a social and/or educational perspective of head teachers and choir leaders on the function of the school choir emerge?
3. What are the prerequisites for a functional school choir in grades 1-6, according to the head teachers and choir leaders?

To get answers to this, a qualitative study was conducted through interviews in four schools'. Head teachers and choir leaders in those schools' answered questions that were structured, and of a low standardized type. The prepared questions were phrased in different question areas.

The result proves that the function of the school choir is to promote a social community which in turn leads to increased self-esteem. School choir will also serve as PR for the school. It acts as the school's identity in connection with graduation day, U.N. day and lucia, to name a few. School choir can also act as a tool for language learning. A willingness to transfer the social and identity development and to be able to use these in the school's other business is something that also emerge from the study.

1 Inledning

Kapitlet inleds med en bakgrundsbeskrivning till examensarbetet. Sedan följer examensarbetets syfte och tillhörande frågeställningar. För att läsaren ska förstå examensarbetets utgångspunkt kommer därefter begreppen skolkör och körledare definieras. Skolkören presenteras sedan ur ett historiskt perspektiv med anknytning till läroplanerna. Tidigare forskning samt teoretiska utgångspunkter presenteras slutligen för att få en inblick i vad som tidigare framkommit i examensarbetets ämne; skolkörens funktion i skolan.

1.1. Bakgrund

Svenskar är ett sjungande folk och körverksamheten samlar cirka en halv miljon människor varje år.¹ Allsånger är populära både på Skansen och på den lokala puben men hur uppfattas körsångens funktion i skolan? Lever den ett självständigt liv, isolerat från skolans övriga undervisning, eller fyller den en annan funktion än bara den vokala?

Under min uppväxt var skolkör en del av skolans verksamhet och vanlig både i de lägre och högre åldrarna. Vi övade inför olika framträdanden som vid FN-dagen, lucia, skolavslutningar och andra projekt. Idag är skolkören inte längre så självklar i de lägre åldrarna. Grunden till mitt intresse för körsång är förankrat i min uppväxt då jag deltog i kyrkans barnkör. Intresset har sedan fortsatt till vuxen ålder. Mitt intresse ledde till att jag utbildade mig till kantor på folkhögskola. Efter examen arbetade jag som kantor sju år fram till jag började läsa på högskolan. I yrket som kantor ingick att leda körer. I min tjänst ingick två barnkörer i åldrarna 6-9 och 10-12. Jag har således erfarenhet av vad körsång inom kyrkans verksamhet kan ha för betydelse för barn. Där är körsångens funktion att sprida ett budskap samt att komma in i den kristna gemenskapen. Med denna bakgrund har intresset för att undersöka vad körsången i skolan kan ha för funktion väckts.

Inspiration till examensarbetets ämne har också hämtats från Juvas Liljas *”Skolkörens framväxt i Sverige - Aspekter på skolkörens nutida betydelse”* (2001). Hon kom fram till att skolkörens funktion har gått från att handla om den vokala förmågan till en social träning.

The impact of the school-choir has moved from a vocal one to a more social one. Theories of developmental psychology point to this type of activity having a positive effect on the personal development of children and adolescents. During puberty adolescents seek activities which give them a sense of identity. From this perspective school-choirs can have a greater impact than just giving vocal training (s. 2).

Eftersom skolkören som begrepp under årens lopp alltmer har försvunnit i de svenska läroplanerna är det intressant att undersöka vad den har för funktion idag, enligt rektorer och körledares uppfattningar. Deras perspektiv är intressanta att få reda på för att synliggöra om det finns något medvetna tankar kring skolkören, då den ingår i skolans verksamhet. Enligt läroplanen för grundskolan, förskoleklass och fritidshem (Skolverket, 2011) ska elever i åk 1-3 få del av sång och spel i olika former; unison sång, kanon och växelsång. I läroplanen nämns dock ingenting om skolkör. Juvas Liljas (2001) menar att denna verksamhet, som inom skolvärlden är en av världens äldsta traditioner, betraktas som ett frivilligt uppdrag. Hon frågar sig om det skulle finnas fördelar med att skolkören skulle få en central styrning i läroplanen ”eller är det just friheten från skolastiskt formaliserande som är hemligheten med glädjen kring våra skolkörer?” (Juvas Liljas, 2001, s. 144).

---

¹ Uppgift efter telefonsamtal med Cajsa Röhr på Kulturrådet 111206.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med undersökningen är att undersöka skolkörens funktion och förutsättningar i årskurs 1-6 så som den uppfattas av rektorer och körledare. Frågor som ska hjälpa mig att besvara detta är:

1. Hur uppfattar rektorer och körledare skolkörens funktion i årskurs 1-6?
2. Framträder det ett socialt och/eller pedagogiskt perspektiv i rektorer och körledares syn på skolkörens funktion?
3. Vad är förutsättningarna för en fungerande skolkör i årskurs 1-6, enligt rektorer och körledare?

1.3 Begreppsdefinitioner

Vad är en *kör*?

Nationalencyklopedin (2011) ger flera definitioner på begreppet kör och det som åsyftas i examensarbetet är en sånggrupp i en eller flera stämmor med flera personer i samma stämma. I examensarbetet handlar begreppet skolkör om kontinuerlig körverksamhet och kör som uppstår inför speciella tillfällen. I undersökningen är skolkören en kör för alla årskurser, eller en kör för vissa årskurser.

Vem är *körledare*?

Körledaren är den som har ansvaret för körverksamheten. I examensarbetet är det den person som har ansvaret för skolans kör.

1.4 Skolkörens historia

Under denna rubrik kommer det framträda att skolkörens betydelse har förändrats genom skolans historia enligt tidigare och nuvarande läroplaner. Skolkören har aldrig varit obligatorisk, men den har haft olika mycket betydelse. Läroplanerna har haft olika betoningar på musikundervisning och skolkör. Under 1800-talet agerade kantorn kyrkans förlängda arm och skulle förbereda skolbarnen för gudstjänstdeltagande. Kantorns uppgift var att föra vidare traditionen av kyrkans sakrala musik. Sångundervisningen handlade också om fostran och utvecklandet av god karaktär (Gustavsson, 2000). Enligt Geisler (2010) ansåg Pestalozzi² att musiken och framför allt sången var ett bildande och uppfostrande medel som kunde utveckla människan och hennes självgestaltningförmåga och därmed påverka samhället i en positiv riktning. I undervisningsplanen 1919 framhålls det att "alla barn böra få deltaga i sångundervisningen" (Gustavsson, 2000, s. 126) oavsett sånglig förmåga. På 1930-talet var den pedagogiska ambitionen med körsången i skolan att texter skulle artikuleras rätt och rytmiskt tills körledaren var nöjd innan eleven fick börja sjunga. Körsången har även fram till 70-talet uppfattats som förmedling av en teoretisk kunskap och inspirationen till att sjunga kom i andra hand (Fagius, 2007). Sången var ett obligatoriskt ämne men det fanns få utbildade sång/musiklärare varför sångundervisningen i stället bedrevs via skolradion. I undervisningsplanen 1955 byter ämnet "*sång*" namn till "*musik*" men sången har fortfarande en viktig plats (Juvas Liljas, 2001). I läroplanen för grundskolan 1962 står det att elever som deltar i frivillig undervisning genom skolans försorg som körsång, solosång eller instrumentalmusik bör få minskad undervisning i andra ämnen med sammanlagt 20 lektioner per läsår. "Varje skola bör, eventuellt i samarbete med ortens kommunala frivilliga musikverksamhet, eftersträva att organisera en egen kör" (Kungliga skolöverstyrelsen, 1962, s. 297). Undervisningen i musik bör även inriktas på att hålla intresset för sång levande genom hela skoltiden. Under 80-talet var målet med musikundervisningen att eleverna skulle

---

² Schweizisk pedagog (1746-1827).

uppleva glädje och gemenskap. Då menades också att musiken skulle ”bidra till elevernas personliga och sociala utveckling samt främja kontakt med det övriga musiklivet i samhället” (Skolöverstyrelsen, 1980, s. 108). Dagens läroplan (Skolverket, 2011) skiljer sig inte så mycket från Lgr 80 då kursplanen i musik betonar elevens sociala och individuella identitetsutveckling samt att kunskaper i och om musik ökar möjligheterna till att delta i samhällets kulturliv. I en intervju för Lärarnas nyheter reflekterar Widestrand³(2009) över de läroplaner som han under sin tid som musiklektör på Lärarhögskolan verkat under. Han anser att musiken i läroplanen fått mindre och mindre betydande roll.

Attityden att ”spela och sjunga kan alla göra” verkar vara förhärskande. Jag hörde att en större studieort /.../ har lagt ner musikinslaget i lärarutbildningen, för man vill ha musiklektörer som har disputerat. Säkert bra, men det är inte det som gäller! I musikundervisningen måste man vara eldsjäl. Lärarkyrkan måste bli mer attraktivt och lönerna höjas. Estetiska ämnen ska uppvärderas (Widestrand, 2009).

I den historiska tillbakablicken märks att sången tidigare uttrycks i läroplanerna som ett ämne i sig medan det senare blev en del av ett mer övergripande musikämne.

1.5 Tidigare forskning

Här beskrivs vad som tidigare har forskats i ämnet. Avsnittet inleds med en beskrivning av kulturbegreppet för att sedan diskuteras kring estetisk verksamhet. Diskussionen slutar kring körverksamheten och skolkören.

1.5.1 Skolkören som kulturbegrepp

Körsång beskrivs ofta i litteraturen och av körmedlemmar som lustfyllt och glädjerikt. Thavenius (2002) diskuterar kulturbegreppet utifrån olika perspektiv. Det finns olika föreställningar angående kulturen bland annat som lustfrämjande och inte ett lärande redskap. Kulturen, till skillnad från skolan, uppfattas vara det som representerar fantasin, lusten, glädjen, kreativiteten och skapande. Thavenius menar att läroplaner genom åren har betonat att skolan ska främja elevernas harmoniska utveckling och att ända sedan andra hälften av 1800-talet har detta inneburit att de så kallade praktisk-estetiska ämnena beskrivits som själsförmögna medan de intellektuella aspekterna hör till läsåmnena. Kulturen främjar gemenskap och är en positiv kraft för gemenskapen i samhället. Han anser att kulturen till och med är en förutsättning för att vi ska kunna tala med och förstå varandra. I en tid med stora förändringar är den viktig för att eleverna ska kunna utveckla en självständig och trygg personlighet. I de kulturpolitiska diskurserna handlar det om att eleverna trivs bättre och lär sig lättare om verksamheten är stimulerande. Men det konstnärliga i de estetiska läroprocesserna lyfter inte fram något lärande. De estetiska verksamheterna i de lägre skolstadierna integrerar inte med något kvalificerat lärande, menar Thavenius (2002). Men han framhåller också att detta inte hindrar att det finns ett lärande i ett socialt perspektiv.

1.5.2 Sociala och pedagogiska funktioner

Det sociala lärandet i en estetisk verksamhet, som körsången, är något som Antal-Lundström (1996) diskuterar. Hon argumenterar för körsångens betydelse ur pedagogisk synvinkel. Körsången borde vara lika viktig för alla barn och inte bara musikklasser då den tillfredsställer kognitiva, sociala och funktionella behov. ”Alla har en röst och ett behov av stabila, personlighetsdanande sociala kontakter” (s.88). I det pedagogiska arbetet är samhörighetskänslan och gemenskapskänslan viktiga verktyg och en källa till

---

³ Musiklektör, kyrkomusiker och kompositör för bland annat barnkör. Han är mycket kritisk till attityden till musikämnet.

glädje. Detta bidrar till ett ökat behov av regelbundna övningar och nya musikaliska erfarenheter. I körsång sker en hörbar utveckling vilket motiverar till fortsatt arbete. Kodaly (i Antal-Lundström, 1996) påstår att alla har en utomordentlig plats i det gemensamma skapandet och alla medlemmars arbete är lika viktigt, en enda person kan helt förstöra det gemensamma resultatet. Antal-Lundström (1996) pålyser det starka sambandet mellan språkutveckling och sång. I sångerna kan barnen lära sig nya ord och uttryck. Hon tar också upp hur musiken kan integreras i andra ämnen såsom historia (musik ur ett historiskt perspektiv), geografi (musik från olika delar av världen), fysik, och så vidare, musiken används här som mål. Används musiken i stället som medel innebär detta, menar Pramling Samuelsson, Asplund Carlsson, Olsson, Pramling och Wallerstedt (2008) att undervisningen i andra ämnen får ett mer kreativt och pedagogiskt innehåll och musiken används för att lära sig något annat. Antal-Lundström (1996) menar att körsång i skolan och musicerande ofta handlar om att uppträda för publik vilket gömmer de viktiga pedagogiska funktionerna.

Juvas Liljas (2001) har forskat i skolkörens nutida betydelse genom att intervjua sex musiklärare som arbetar med skolkör i grundskolan 1-9 i Kopparbergs län. De intervjuade musiklärarna menar att skolkörens syfte är att sjunga och ha kul. Känslan av gemenskap som kören skapar, sociala möjligheter samt den individuella utvecklingen lyfts också fram. Att skolkören är öppen för alla elever kan ha stor påverkan på elever som har varierande skolresultat eller för självkritiska elever. Detta framkommer i Juvas Liljas intervjuer. Hon menar också att musiken uppmärksammas och uppskattas av kollegor vid lucia och skolavslutningar men att den för övrigt har låg status, vilket också Widstrand (2009) hävdar. Fagius och Larsson (1990) påpekar olika syften med olika barnkörer. I religiösa sammanhang blir sången ett redskap för att lova Herren och att komma in i den religiösa gemenskapen. Kören i skolan kan syfta till att utveckla sångförmåga samt att sprida glädje vid uppsjungningar på exempelvis skolavslutningar. Detta menar också Stenbäck (2001) då hon anser att körsång i skolan till skillnad från instrumentalstycken är mer anknutet till ett sammanhang där de brukas.

Stenbäck (2001) har studerat lärande i en skolkör. Hon har ur ett sociokulturellt perspektiv undersökt hur körens medverkande uppfattar lärandet i kören, och vad detta lärande kan innebära för dem. I intervjuer med både lärare och elever i gymnasium och folkhögskola framkom att lärandet sker genom en ”mästare-lärling”-situation, eller ur ett sociokulturellt perspektiv, genom den ”proximala zonen”. Enligt Vygotskij (tolkad av Säljö, 2000) innebär detta ”vad en människa kan prestera under en vuxens ledning eller i samarbete med mer kapabla kamrater” (s. 120). I undersökningen framkommer att körledarens fokus ligger mest på körsångsaktiviteten snarare än lärandet och socialisationen. Några av eleverna i intervjuerna ger uttryck för att de inte känner så stark tillhörighet till skolkörerna, detta dels för att repetitionsarbetet ligger på nivåer som inte blir individanpassade, dels för att känslan av gemenskap inte är så stark. Detta upplevs av dem som inte tar något ansvar för sitt eget lärande. Körsången lyfts fram som både kollektivt och individuellt lärande.

Fagius (2007) anser att barn tidigt måste få möjligheten att utveckla sång, lek och rörelse då detta är ett ursprungsbehov som ligger långt tillbaka i människans historiska utveckling. Körsången är en del av vårt lands kulturtradition. Varje individ har behov av sången som ett uttrycksmedel. Fagius menar att välmående och gott humör är starkt bundet till den grundläggande lusten till musik och sång. ”Att sjunga tillsammans /.../ förutsätter att sång får en självklar plats i samvaron mellan människor. Ett samhälle som ger rum för sång från de första sekunderna i livet, genom hela skoltiden och för alla åldrar resten av livet gör ett gott val” (s. 83). Fagius menar att känslan av trygghet i personligheten ökar genom sången. Det kan också påverka resultaten i skolans andra

ämnen positivt. Skolkörens funktioner kan således transfereras till andra sammanhang. Pramling Samuelsson et al (2008) menar att transferering innebär att ”kunskaper och förmågor utvecklade i ett sammanhang också är användbara i andra sammanhang / .../ hur samma erfarenheter gynnar barns sociala förmåga till samvaro med andra barn” (s.42). Fagius (2007) anser att den som leder sång måste ha utbildning i hur sången ska anpassas för barns röster. Körledaren måste akta sig för att be barnen ta i så mycket de kan och idag är idolernas attraktionskraft ofta starkare än vad barnens stämband kan hantera. Körsång bör startas tidigt och ha en bra ledning för att ta till vara på sånglusten. Fagius och Larsson (1990) anser att körledares förhållningssätt till barnets sång har stor betydelse för hur barnet ska uppfatta vad som är rätt och fel, vackert eller fult, svårt eller lätt. Detta är speciellt viktigt i åldern 7-12 år. Körsången är ett värdefullt redskap för att ta till vara på den kraft och gemenskap som sången ger i dagens hårda samhälle, menar Fagius och Larsson.

Welch, Himonides, Saunders och Papageorgi (2010)⁴ kommer, i en engelsk studie som studerar elever som ingår och elever som inte ingår i ett sångprogram, fram till att sjungande verksamhet hjälper barn att få en bättre förståelse för vad de lär sig i ett pedagogiskt perspektiv. Den viktigaste aspekten är det sociala och kommunikativa perspektivet. De barn med lägre sångförmåga (som inte ingick i sångprogrammet) visade sig uppleva ha svårare att känna sig inkluderade i det sociala sammanhanget, mer än de som hade bättre sångförmåga (som ingick i sångprogrammet), på grund av ett sämre självförtroende. Welch et al anser att barn borde erbjudas mer sångutbildning eftersom det inte bara stärker sångförmågan utan också stärker barnets självkänsla och sociala integration då han menar att rösten är ett verktyg som beskriver vem personen är. Men han menar också att ett bättre självförtroende inte behöver förutsätta en god sångförmåga, eller vice versa. Welch (2011) sammanfattar fördelarna med att sjunga till att det är en av de mest positiva aktiviteterna som stärker den psykiska, mentala, sociala hälsan samt den individuella utvecklingen. Den sociala funktionen stärks, i en grupp av människor som sjunger tillsammans, av den positiva gruppidentiteten. I en debattartikel om sångupplevelsen i förskola och skola problematiserar Widmark (2011) den sångpedagogiska kunskap som saknas bland många pedagoger som arbetar med små barn. Hon menar att barnen har rätt att få del av sångens alla utvecklande sidor som kan leda till att uppleva sångglädje, stärkt självkänsla och sångens sociala funktion. Om sångupplevelsen blir en besvikelse för barnet är dessa funktioner inte självklara.

1.5.3. Exkludering i kultur

Var man än befinner sig har alla rätt till en sångskatt, anser Fagius (2007). Hon menar att det är viktigt att möta barnet i sin kultur – och livssituation för att det ska få möjligheten att lyckas. Sången ska anpassas efter de olika kulturer vi möter. Körledaren måste ha förståelse för att den svenska sångtraditionen inte alltid är rätt för barn från andra kulturer. Björkvold (1998) belyser en negativ aspekt av körsången i ett mångkulturellt samhälle. För att kunna ”växa i andras jord måste en trygg förankring ske i egen jord (s. 69)”. *En ledare för en skolkör måste möta olika kulturidentiteter med respekt. Körsången kan annars leda till exkludering.*

1.5.4 Sammanfattning av tidigare forskning

Thavenius (2002) frågar efter lärandet i kulturen, varför kulturen anses bara stå för något lustbefrämjande samt hur kulturen kan integreras i det övriga lärandet. Vad flera av författarna (Stenbäck, 2001; Fagius & Larsson, 1990; Juvas Liljas, 2001), menar är att musiken ofta få stå i centrum vid framträdanden för publik vilket också gör att den

---

⁴ Uppgifter har erhållits efter mailkontakt med Graham Welch, professor på University of London

pedagogiska funktionen döljs. Men det framkommer också att skolkörens syfte är att ha kul, samt att den är viktig för den sociala gemenskapen. Att leda en skolkör handlar inte bara om att förmedla glädje och att påverka den sociala kontakten. En duktig körledare måste även anpassa sången till barns röster (Fagius, 2007). Att ta i så mycket man kan vara förödande för rösten. Fagius (2007) anser att körsången kan påverka positivt i andra ämnen då känslan av trygghet och personligheten stärks. Men Welch et al (2010) menar att en förutsättning för att utveckla en god självkänsla kan vara en bättre sångförmåga, vilket alla barn borde få möjlighet till att få via sångutbildning. I ett mångkulturellt samhälle måste körledaren möta de olika kulturella identiteterna med respekt för att sången inte ska leda till exkludering (Björkvold, 2004). Vad som betonas av Widenstrand (2009) är att en ledare för musikundervisningen måste vara en eldsjäl. Slutsatsen av den tidigare forskningen är att den stärker den uppfattning som läroplanen har om skolkörens funktion. Men det finns också en kritisk hållning till att enbart uppfatta de sociala och identitetsutvecklande funktionerna som självklara i en skolkör. Skolkören kan ha betydelse för självkritiska elever, menar Juvas Liljas (2001).

1.6 Teoretisk utgångspunkt

Den teori som behandlas nedan är utgångspunkter för examensarbetets ämne och används som sökverktyg för att förstå resultatet och för att kunna urskilja mönster i det insamlade materialet (Orlenius, 110919, föreläsning Högskolan i Skövde).

Grundläggande tankar i det sociokulturella perspektivet är kommunikation och interaktion med andra människor samt att använda intellektuella och praktiska redskap (Säljö, 2000). Enligt Säljö handlar det sociokulturella perspektivet om ”hur människor tillägnar sig och formas av deltagande i kulturella aktiviteter och hur de använder sig av de redskap som kulturen tillhandahåller” (s. 18). Översatt till examensarbetets problemområde kan det i en skolkör finnas möjligheter för ett sociokulturellt utbyte av kunskap. De kulturella redskapen är körledaren, den sociala miljön och eleven. Lärandet sker i en proximal zon som handlar om vad en människa kan prestera med stöd av en mer kapabel kamrat eller vuxen i ett samarbete. I skolkören agerar körledaren, generellt, som förebildande av det som ska läras, men också de deltagande eleverna stöttar varandra genom sången. Barnet kan få en vuxens hjälp genom handledning till att dela upp ett problem i mindre delar. Den vuxne är med och hjälper barnet under tiden det ska försöka lösa uppgiften. Barnet får under tiden själv syn på hur han ska lösa uppgiften. Vygotskij, enligt Säljö, menar att handledning eller assistans i omgivningen kan hjälpa oss att lösa problem som vi annars på egen hand skulle ha svårt att klara av. I varje samspelssituation har vi möjlighet att ta till oss andras kunskaper. Detta gäller inte bara mellan lärare och elev, eller eleverna emellan utan också lärandet mellan lärarna. Med denna syn kan vi se människor som hela tiden utvecklas genom att använda sina tidigare erfarenheter och kunskaper. I skolans värld innebär detta att de meddelsamma praktiker spelar en avgörande roll som arena för elevens kognitiva och sociala utveckling. Eleven är med och skapar sin egen utveckling i den sociokulturella miljö som erbjuds. Människan är alltså verksam i en form av praxis och utnyttjar olika former av verktyg. Med verktyg menas resurser (fysiska och psykologiska) som vi använder när vi agerar i vår omvärld (Säljö, 2000). Genom att delta i praktiska och kommunikativa samspel med andra lär sig människan. Skolkören kan agera som ett verktyg för att kommunicera med andra.

Lärande handlar om vad individer och kollektiv tar med sig från sociala situationer och använder i framtiden (Säljö, 2010). Detta kallar Säljö det kollektiva minnet. En skolkör kan bevara det kollektiva minnet genom att till exempel förmedla ett budskap. Ett exempel på detta skulle kunna vara FN-dagens budskap. Säljö diskuterar den primära och sekundära socialisationen. Den primära utgör det osynliga lärandet som sker i

familjen. Barnet lär genom att observera och genom att delta i olika aktiviteter. Den sekundära är det som sker i skola och andra institutionaliserade miljöer. I skolan bestäms lärandet av det som står på schemat och vilka krav utifrån ämnet som anses nödvändigt att lära. Lärandet och undervisningen är mål i sig. Enligt det sociokulturella perspektivet kan människan inte undgå att lära, det handlar snarare om vad vi lär oss i olika situationer. Skolkören kan vara ett exempel på en sådan situation. Säljö menar att lärande sker genom deltagande i aktiviteter, inte genom undervisning. Individerna socialiseras emotionellt, språkligt, kognitivt och fysiskt i deltagandet. I den ålder som eleverna är i i min studie är de enligt Homburger Ericsons psykosociala teori (Hwang & Nilsson, 2003) i en period då de söker bekräftelse för att de duger och att de är kompetenta. Denna åldersgrupp (6-12) beskrivs av honom med orden aktivitet- underlägsenhet. I den aktivitet de befinner sig i är det viktigt att de får positiv bekräftelse, då en negativ sådan kan innebära en ständig känsla av underlägsenhet och otillräcklighet. Eriksson vill med stadieteorin ge en bild för vilka faktorer som samverkar i åstadkommandet för ett visst resultat. Skolkören är en sociokulturell verksamhet där dessa aspekter uppmärksammas i min studie.

2 Metod

Med utgångspunkt av den tidigare forskning som gjorts i ämnet, samt de teorier om lärande som redovisats i föregående kapitel kommer under denna rubrik redogöras för valet av metod som använts för att utföra undersökningen. Här presenteras även vilket urval som gjordes för att göra undersökningen möjlig, samt hur undersökningen har genomförts. Därefter redogörs för hur materialet har bearbetats och analyserats. Trovärdigheten i resultatet kommer att diskuteras och slutligen presenteras även etiska aspekter av studien.

2.1 Metodval

Examensarbetets syfte var att ta reda på skolkörens funktion och förutsättningar i årskurs 1-6 så som den uppfattas av rektorer och körledare, inte göra några jämförelser eller mätningar av något slag, vilket utmärker en kvantitativ metod. En kvalitativ studie kan utmärkas av att intervjuaren ställer raka och enkla frågor och att den intervjuade kan ge innehållsrika svar (Trost, 2010). Därför valde jag att göra en kvalitativ studie som utgick från de intervjuades perspektiv. Kvale och Brinkmann (2009) menar att det i en kvalitativ intervju sker ett samspel mellan den intervjuade och den som intervjuar. Intervjuaren måste ha kunskap om ämnet för att kunna ställa följdfrågor. Enligt den kvalitativa metoden ska de resultat som framkommer tolkas och förstås, inte generaliseras, förklaras eller förutsägas (Stukat, 2011). Trost (2010) menar att intervjuaren ur denna metod ska se ”verkligheten som den vi intervjuar ser den för att sedan tolka vad det kan innebära sett ur det givna teoretiska perspektivet och den givna situationen” (s. 33). Intervjuerna var strukturerade vilket innebar att det handlade om ett område och inte flera (Kvale & Brinkmann, 2009). Intervjuerna var också av låg standardiserad art vilket enligt Trost innebär att variationsmöjligheterna kan vara stora och frågorna kan komma i den ordning de passar. De förberedda frågorna var formulerade i frågeområden (bilaga 1) vilket Trost förespråkar då han anser att frågorna inte ska vara för detaljerade. Syftet med intervjuerna var att synliggöra examensarbetets syfte och ge svar på frågeställningarna. Eftersom examensarbetet tagit utgångspunkt i Juvas Liljas (2001) har jag även tagit hjälp av hennes intervjufrågor. Intervjufrågorna i min studie skilde sig något åt beroende på om respondenten var rektor eller körledare.

2.2 Urval

Undersökningen genomfördes i en kommun i södra Sverige där traditionen med skolkör är relativt låg. Detta upptäcktes då jag försökte hitta skolkörer i denna kommun. Det visade sig vara svårt att hitta denna verksamhet i årskurs 1-6, men de fyra skolor som ingår i min studie hade någon form av skolkör. Eftersom jag har för avsikt att arbeta i denna kommun och i dessa åldrar valde jag ändå att koncentrera undersökningen där. Valet av skolor till undersökningen föll på de enda två som hade kontinuerlig skolkör i årskurs 1-6, samt två som efter första kontakten (med körledaren) uppfattades ha tankar och erfarenheter kring körverksamhet. De hade dessutom inför olika tillfällen, exempelvis skolavslutningar och lucia, ansvaret för skolkören. Körledarna i studien har olika bakgrunder. Samtliga är behöriga i musikämnet och har i olika utsträckning haft ansvar för skolans kör. Samtliga har också egna erfarenheter av körsång. Det blev sammanlagt åtta intervjuer, fyra med rektorer och fyra med körledare. Jag valde att intervju rektorerna för att få en förståelse för hur de, som ansvariga för skolans verksamhet, reflekterar över skolkörens funktion. Tre av rektorerna hade tidigare erfarenheter av körverksamhet. Jag ansåg att intervjuerna gav tillräckligt med information för att komma fram till ett resultat som besvarade syftet och frågeställningarna. Enligt Stukat (2011) kan ny forskning bygga vidare på tidigare forskning inom samma problemområde och undersökningen kan exempelvis utföras i ett

angränsande fält för att se om resultaten även gäller där. Eftersom examensarbetet hämtat inspiration från Juvas Liljas (2001), vill jag förtydliga att min undersökning är begränsad till årskurserna 1-6, tio år senare, samt utförd i en annan del av Sverige.

2.3 Genomförande

En första kontakt med skolorna togs via telefon då jag berättade vem jag är och att jag är lärarstudent samt vad ärendet var. Jag bad att få återkomma till de skolor som jag ansåg var lämpliga för undersökningen. Ytterligare kontakt via telefon gjordes för att boka tid och plats för intervju. Då informerades kortfattat vad intervjun skulle handla om, syftet med studien samt ungefär hur lång tid intervjun skulle ta. De som skulle intervjuas fick då även möjlighet att välja plats för intervjun. Sex av intervjuerna genomfördes med diktafon. De intervjuade godkände detta tillvägagångssätt och uttryckte att de inte kände sig besvärade av den. Två av intervjuerna genomfördes via telefon.

För att säkerhetsställa att diktafonen fungerade som den skulle genomfördes en pilotintervju. Denna möjliggjorde också för mig att kunna upptäcka eventuella brister med frågorna, om de kunde missuppfattas eller vara otydliga, eventuellt lägga till frågor eller ta bort sådana som inte kändes relevanta. Jag fick också en uppfattning av hur lång tidsåtgång frågorna krävde. Detta påverkades ju förstås också av hur utförliga svar som gavs av de intervjuade. Pilotintervjun genomfördes med en bekant som förstod alla frågor och jag ansåg att alla frågor var relevanta för intervjun. Några frågor var inte relevanta för studien men kunde agera som att hålla igång intervjun. Jag var då noggrann med att inte forcera intervjun. Dessa frågor handlade om rutiner vid körövningen, rekrytering med mera. Trost (2010) menar att intervjuaren har chans att lyssna på sin egen röst och på vilket sätt frågorna ställs efter en pilotintervju via diktafon. Då kan intervjuaren höra vad som inte är bra och använda sig av det som uppfattas bra.

Av praktiska skäl (tidsbegränsning, då en av de intervjuade var svår att få tag på, och en på grund av sjukdom) genomfördes två av intervjuerna via telefon. Direkt efter dessa redogjordes för de intervjuade vad som hade antecknats på datorn. Jag fick direkt bekräftat att jag hade uppfattat och antecknat svaren rätt. De andra intervjuerna genomfördes på respektive skolor efter de intervjuades egen önskan, i ett ostört rum som de själva valde. Jag ansåg också att detta gav bäst förutsättning för ärliga svar då de intervjuade kunde känna sig trygga i sin miljö. Diktafonen användes för att jag skulle kunna koncentrera mig på frågorna och svaren. Det fanns annars en risk för att missa något som sägs om intervjuaren samtidigt måste anteckna och då använda sig av förkortningar och eventuellt en svårtydd handstil. Vid analysen av intervjun har intervjuaren dessutom chans att spola tillbaka för att ordagrant skriva ned hur och vad som har sagts. Vid två av intervjuerna fortsatte samtalet efter att diktafonen hade stängts av. Jag var förberedd på att detta kunde ske då Trost (2010) förvarnar om denna möjliga händelse. Det som sades då antecknades direkt efteråt och även detta material har godkänts. Ett par av de intervjuade ville ha exempel på frågor som skulle ställas i förväg, vilket de fick. Varje intervju tog mellan 30- 60 minuter.

Frågorna ställdes efter hur de intervjuade svarade vilket gjorde att de kunde styra ordningen. Den intervjuade kan i sina svar komma fram till andra, av intervjuaren förberedda frågor. Efter samtliga intervjuer bad jag att få återkomma om något behövde kompletteras. Flera av de intervjuade visade intresse för examensarbetets ämne och bad att få ta del av den färdiga versionen. Direkt efter samtliga intervjuer genomfördes transkriberingen enligt en av de metoder som Trost (2010) förespråkar. Jag lyssnade på inspelningen, skrev ner det som sades, gjorde en meningskoncentrering och

omstrukturerade svaren så att de passade den struktur jag hade i intervjuguiden (bilaga 1). Med denna metod kan ointressant material och sådant som inte är relevant för studien utelämnas. Meningskoncentrering beskrivs av Kvale och Brinkmann (2009) som ett sätt att korta ner långa uttalanden till mer kortfattade meningar för att minska textutrymmet. Det totala transkriberade materialet blev 6 sidor. Jag valde även att utelämna frågor som inte är relevanta för undersökningen. Eftersom alla intervjuer inte blev inspelade valde jag att göra på detta sätt för att få en liknande struktur på samtliga intervjuer. Förutom de kompletterande frågorna och svaren, har inget lagts till och innehållet av det som sades har inte ändrats. De intervjuade fick möjlighet att godkänna det transkriberade materialet som skickades till dem eller lästes upp ordagrant via telefon. Vid transkriberingen noterades att kompletterande frågor behövde ställas. Dessa ställdes via telefon. Frågorna handlade då om att förtydliga ett uttalande, exempelvis ” Hur menar du då?”

2.4 Analys

Analysen av resultatet genomfördes i fyra faser, förespråkade av Starrin och Svensson, (1994). Första fasen handlade om att samla in och bekanta mig med det insamlade materialet och försöka få ett helhetsintryck. I den andra fasen söktes likheter och skillnader i de intervjuades svar. Som tredje fas strukturerades de intervjuades uppfattningar i olika kategorier med utgångspunkt i de frågeställningar som hör till syftet och denna fas redovisas i resultatet. Slutligen i den fjärde fasen sammanfattades resultatet. Analysen och bearbetningen av resultatet genomfördes med det teoretiska perspektivet som grund. Det sociokulturella perspektivet som sammanfattats under rubriken Teoretiska utgångspunkter har jag haft som sökord då jag har läst materialet.

2.5 Trovärdighet

Det insamlade materialet gav svar på det som avsågs med intervjuerna. För att intervjuerna skulle vara så likartade som möjligt färdigställdes ett antal frågor inom olika områden. Jag lät de intervjuade styra intervjun och såg endast till att de viktigaste frågorna för syftet kom med även om de inte kom i den ordning som de var skrivna. Trost (2010) menar att intervjuaren måste vara följsam och inte pressa på sina egna tankegångar. De intervjuade avbröts inte när de berättade om saker som inte var relevanta för undersökningen. En av frågorna i intervjun uppfattades av två av de intervjuade som svårtydda. Jag lät dem ändå själva fundera kring vad frågorna innebar och fick ett svar som jag ansåg svarade för vad de själva ansåg. De intervjuade fick ta den tid de behövde för att svara på frågorna, och jag var inte rädd för den tystnad som ibland uppstod, vilket Trost varnar för. Jag försökte vara objektiv under intervjuerna för att inte mina egna tankar skulle påverka de intervjuades svar. Detta, menar Trost, handlar egentligen inte om objektivitet utan snarare om grader av empatiserande. Resultatet har granskats, bearbetats och kategoriserats. Följdfrågor i intervjun beroende på hur respondenten svarade var i vissa fall nödvändiga för att få ett förtydligande. Exempel på dessa frågor är: ”Hur menar du då?” ”Kan du ge ett exempel?” Enligt Kvale och Brinkmann (2009) är kvalitet i intervjuer beroende på flera kriterier. De menar, bland annat, att den intervjuade ger specifika och relevanta svar och att svaren är längre än intervjufrågorna. Intervjuaren ska också följa upp och klargöra det som är relevant i svaren.

2.6 Forskningsetik

Enligt Kvale och Brinkmann (2009) hör det till forskningsetiken att man som intervjuare får ett samtycke för att man utför intervjun, vilket jag fick muntligen. De menar också att intervjuaren ska ge ett informerat samtycke vilket innebär att de som ska intervjuas får reda på undersökningens syfte. Detta blev de intervjuade informerade

om. I det transkriberade materialet framkommer inte de intervjuades identitet och i resultatet döljs de intervjuades identitet genom att enbart benämna om det är en rektor eller körledare som citeras. Detta blev de som skulle intervjuas upplysta om före intervjun samt att de skulle få möjlighet att läsa igenom och godkänna intervjumaterialet innan det fastställs. Vilken skola de intervjuade arbetar på kommer inte att framgå. Den intervjuade har när som helst rätt att avbryta intervjun, enligt Kvale och Brinkmann (2009). HFSR⁵ (1999) menar också att respondenten har rätt att dra tillbaka intervjun, vilket gör att det kan vara bra att genomföra intervjuer med fler så att inte arbetet står och faller med en person. Trost (2010) menar att platsen för intervjun bör vara så ostörd som möjligt och att den intervjuade ska känna sig trygg i miljön. De intervjuade fick möjlighet att själv välja plats för intervjun.

---

5 Etikregler för humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning, reviderad version 1999.

3 Resultat

Under denna rubrik kommer resultaten av frågeställningarna att redovisas och analyseras utifrån fas 3 (uppfattningar i beskrivningskategorier) som beskrivits i föregående kapitel. Allt som sades i intervjuerna kommer inte att vara med då allt inte är relevant för de frågeställningar som hör till syftet. Starrin och Svensson (1994) menar att i analysarbetet ingår ett selektivt arbete. Citaten av de intervjuade kommer att refereras, som ex. *Körledare I och Rektor 1*.

3.1 Social funktion och individuell utveckling

I denna kategori sammanställs de uppfattningar i intervjuerna kring vad skolkören har för funktion. Den sociala och individuella identitetsutvecklingen redovisas under samma rubrik då de intervjuade nämner dessa funktioner i samma mening. Vad som också framkommer i intervjuerna är arbetet med läroplanens första kapitel som handlar om värdegrunden. De intervjuade specificerar inte vilken del, eller vad i kapitlet som åsyftas. Därför tolkar jag det som att det är stycket om elevernas självförtroende, den sociala gemenskapen och tryggheten som åsyftas.

Dels tänker jag att man får gemenskap och är man med i kören så gör man det för att man tycker det är roligt att sjunga. Självkänsla förstärks, genom uppträdande, det är modigt (Rektor 2).

En körledare och rektor på samma skola säger att de använder skolkören som verktyg för att bära fram budskap i arbeten med exempelvis frågor som rör värdegrunden. De menar att gemenskapen är viktig och att eleverna får tillhöra en grupp vilket bidrar till en känsla av sammanhang. De menar också att skolkören innebär ett sätt att utveckla de förmågor som kan utläsas av det första kapitlet i läroplanen. Skolkören visar sig också i intervjuerna handla om att stärka vi-känslan. Den individuella utvecklingen sker i skolkören där eleven är en del i ett sammanhang och utökar tilltro till sin egen förmåga. ”Vågar man stå och sjunga tillsammans kanske man också vågar ta första steget och redovisa och prata inför människor och bli tryggare i sig själv” (Körledare 3). En rektor frågar: ”Modet att sjunga tillsammans och att uppträda, den ger en självkänsla, vad hittar man det annars?” (Rektor 1).

Idag när vi sjöng upp fick de titta på varandra när de sjöng ”Du sjunger bra”. Man får in mycket EQ. De blir ju glada när man sjunger att du sjunger bra./.../ De blir vana att framträda. Bara det ökar ju självförtroendet väldigt mycket (Körledare 1).

Av denna körledare, uppfattar jag, görs ett medvetet urval av repertoar som ska stärka elevernas självförtroende vilket minskar risken för en ständig känsla av otillräcklighet.

3.2 Glädjekälla och verktyg för lärande

Hur de intervjuade uppfattar skolkören ur ett känsloperspektiv samt hur skolkören kan användas i andra sammanhang framgår i denna kategori. Att körsång är en källa till glädje och något positivt uttrycks av de intervjuade. I frågan om repertoar menar en körledare att eleverna får vara med och välja repertoar då hon anser att det är viktigt att de tycker det är roligt.

Jag lyssnar även på vad barnen önskar. För det är viktigt att de tycker att det är roligt. Kören ska vara glädje. Kommer man till kören ska man vara glad när man går där ifrån (Körledare 1).

I intervjuerna refereras ibland de positiva uppfattningarna om skolkören till egna erfarenheter. En av de intervjuade menar att upplevelsen att sjunga i kör är underbar.

Av intervjuerna framkommer att skolkören inte borde ses som en separat verksamhet. Läraren borde bryta ner den positiva känsla som skolkören ger och få in det i klassrummet vid andra ämnen och vid exempelvis redovisningar. Men några andra av de intervjuade menar att denna positiva känsla automatiskt kan påverka arbetet i andra ämnen, att steget till att våga sjunga i grupp inte är så långt till att våga redovisa och prata inför människor då eleven blir tryggare i sig själv. Även grupparbetets samarbetsfunktion lyfts fram. Tre funktioner knyts samman här, den sociala, identitetsutvecklingen samt som integrering med andra ämnen.

Att man är mer tillfreds med sig själv, att man känner att man är bra på något, att det är lättare att få en god självkänsla i andra ämnen också. Man plockar lite där man känner att man mår bra som man har med sig där man har lite svårare att känna att man lyckas (Rektor 1).

Rektorn uttrycker att den positiva självkänslan som erhålls genom skolkören kan med lätthet användas i andra sammanhang också. Rektorns uppfattning speglar ett lärande som sker med automatik.

3.3 Festivitas

I intervjuerna uttrycks att skolkören ofta används vid skolavslutningar eller andra traditionella firanden, såsom FN-dagen. Ur denna aspekt kan tre funktioner urskiljas. För det första kan skolkören framställas som något som ska visas upp, samt förgylla och ge skolan en identitet eller ett lyft. En körledare uttrycker sig så här: ”Skolkörens funktion är att syssla med något som lyfter skolan, det stärker vi-känslan, att visa upp för andra, en reklam för skolan” (Körledare 4).

Jag gillar att arbeta projektinriktat, att man inte bara sjunger för sångens skull. Utan den har en koppling till något, till exempel FN-dagar. Ibland har kören ansvar för lucia och ibland är det någon annan årskurs. På våren övar vi också inför projekt. Kören sjunger även på aktivitet för äldre i kyrkan. I ett av stadens firande så sjöng kören på stadsteatern. Kören gör punktinsatser (Körledare 1).

Skolkörens funktion är i detta fall att vara skolans ansikte utåt. En andra funktion är att den kan fungera som ett uttrycksmedel för att framföra ett budskap och skolkören åsyftas till att vara ”navet” i ett stort projekt.

Kören ska användas vid högtider. Det är ett uttrycksmedel. Vi använder skolkören ofta vid högtider, eller andra saker som vi uppmärksammar, till exempel vid FN-dagen/.../. Jag tycker den tillför vår skola genom att den är ett uttrycksmedel för att framföra ett budskap till exempel värdegrundsfrågor som vi jobbar med nu (Körledare 1).

Här får både lyssnare och eleverna i kören del av budskapet. Den tredje funktionen lyfter en körledare fram i samband med framträdanden och menar att många inte är medvetna om vad skolkören kan betyda för den enskilde individen. ”Jag tror inte många inser hur mycket det kan betyda att var med i kör, framför allt vid lucia. Det kan vara det första stora framträdandet både solo och i grupp” (Körledare 3). Här uttrycks att skolkören ger en möjlighet till att träna på att framträda enskilt och i grupp inför andra människor.

3.4 Språkträning och kulturintegrering

Körledarna lyfter inom denna kategori olika aspekter med skolkören. En av aspekterna är skolkörens betydelse för elever i ett mångkulturellt område och skolkören kan innebära en möjlighet för dessa att träna på språket. En körledare ville i slutet av

intervjun tillägga skolkörens betydelse vid språkinläring.

Jag har ett exempel på en elev som har svårt med läsningen där kören kan hjälpa. Det är lite kämpigt första gången jag presenterar sången, då är ögonen någon annanstans. Men mer och mer kommer texten och det tycker jag i allra högsta grad är svenska och lästräning (Körledare 1).

En rektor lyfter upp denna betydelse, samt att skolkören bidrar till en känsla av gemenskap.

Det jag känner att kör kan ge tillbaka är att det är så mycket mer än bara sjunga så jag tror att det är bra att ha kör i skolan, särskilt då med tanke på att vi har barn från många olika språkgrupper, att det kan vara något som enar och ger samhörighet.” ...”Dels att man tränar språket, naturligtvis, och lär sig nya ord. (Rektor 4).

Skolkörens funktion i detta sammanhang är att fungera som ett sociokulturellt redskap för att träna på språket.

3.5 Engagemang och stöd

Under denna rubrik åsyftas inte en funktion utan en aspekt på vad arbetet med musikämnet och skolkören kan innebära. På två skolor anses kören som ett självklart inslag. Skolkören är sedan långt tillbaka en inarbetad verksamhet på de båda skolorna, säger de båda rektorerna. De båda körledarna på dessa skolor beskrivs av respektive rektor som starkt engagerade och drivande personer. En annan rektor menar att ”skolkören bygger på starkt engagerade körledare och det måste nog finnas för att skolkören ska funka över huvud taget” (Rektor 3). Vad en körledare å andra sidan uttrycker är en saknad av stöd från övriga kollegor. Han/hon, liksom fler av de intervjuade körledarna, upplever ett ensamarbete vid större arrangemang. En körledare uttrycker det så här: ”Musiken ska klara sig själv. Har man satt i gång ett projekt så får man ro det i land. Musiken har inte så hög status” (Körledare 3). Men kollegor i arbetslaget ger ofta positiv respons vid skolkörens uppträdande. Vad som också framgår är att skolkören upplevs som en tung verksamhet att ha själv, då det är få som har utbildning i musik. Det uttrycks en saknad av musik i lärarutbildningen. Större körarrangemang innebär ofta ett intensivt förarbete och ibland kvälls- och helgarbete. Det framgår också att det kan vara skönt att vara två som hjälps åt med kören, man delar på ansvaret med att spela och att leda kören. ”Ett år har vi varit två som har haft ansvaret. Och då fungerar det ju” (Körledare 2).

3.6 Sammanfattning av resultatet

Vad skolkören har för funktion visar sig i resultatet vara ganska tydligt. Skolkören är en viktig verksamhet för gemenskap och individuell identitetsutveckling. Synpunkterna på att läraren borde ta till vara på känslan av glädje samt den stärkta självkänslan i den övriga verksamheten representerar ett sociokulturellt perspektiv. Eleverna erhåller, i deltagandet av skolkören, psykosociala verktyg genom den sociala miljön och körledaren och skulle kunna med hjälp av lärare använda dessa i annan verksamhet. Rektorerna lyfter fram skolkörens funktion som underhållning vid traditionella högtider. Att arbetet kan kännas tungt att ha ansvar för själv samt språkliga och kulturella aspekter har även diskuterats. Det sociokulturella perspektivet som undersökningen grundar sig på understryker det lärandet som sker i skolkören. Även den tidigare forskning som behandlar ämnet styrker den uppfattning som finns kring lärandet i körsång.

4 Diskussion

Syftet men den studien som har gjorts var att undersöka skolkörens funktion och förutsättningar i årskurs 1-6 så som rektorer och körledare uppfattar den. Under denna rubrik diskuteras först metodvalet för studien och därefter diskuteras resultatet relaterat till tidigare forskning och teoretiska perspektiv. Slutligen ges förslag på fortsatta studier som bygger på det resultat som framkommit i examensarbetet.

4.1 Metoddiskussion

Syftet med den metod som valdes var att få reda på körledares och rektorers uppfattningar kring skolkörens funktion och förutsättningar. Som läsare av examensarbetet kan man fundera över hur mycket de intervjuade har tänkt igenom skolkörens funktion tidigare, speciellt med tanke på att de på två av skolorna inte har skolkören som kontinuerlig verksamhet. Även om de intervjuade vid första kontakten fick reda på vad syftet med intervjun var upplevde jag att deras svar i bland var ogenomtänkta. Därmed kan det ifrågasättas hur relevanta dessa svar är för studien. Ett alternativ kunde ha varit att i förväg ge alla respondenter frågorna så att de med bästa förutsättning kunde ge genomtänkta svar. Men det skulle också kunna innebära mer politiskt korrekta svar (Stukát, 2011). De två respondenter som fick några av frågorna i förväg upplevde jag ändå svara sanningsenligt då det inte var något de behövde fundera på och svaren kom relativt snabbt. Detta kan jag förstås inte veta med säkerhet, och jag kan i efterhand tycka att det hade varit bäst om alla hade fått samma förutsättningar. Som metod anser jag att kvalitativa intervjuer ändå var det som hjälpte mig att komma närmast syftet med studien, att få deras uppfattningar kring skolkörens funktion och förutsättningar. Detta är vad som bland annat utmärker en kvalitativ metod, enligt Trost (2010).

De intervjuade, med ett undantag, har erfarenheter av att sjunga i kör vilket kan färga deras uppfattningar kring vad skolkörens funktioner är. Läsaren av examensarbetet kan fundera på om dessa funktioner är reella eller ett önsketänkande. Svaren kan spegla deras självupplevda erfarenheter som i exemplet ovan. Jag skulle få ett annat perspektiv om jag intervjuade eleverna själva. Undersökningen baseras enbart på rektorers och körledares reflektioner på skolkörens funktion och förutsättningar. Enligt resultat i Stenbäcks (2001) studie är känsla av gemenskap inte representativ för alla körmedlemmarna. Även Welch (2010) problematiserar denna aspekt, att graden av sångförmåga påverkar känslan av inkluderande.

Den sociokulturella teori som examensarbetet utgår ifrån har varit ett bra verktyg för att söka underliggande mönster i intervjuerna. Eftersom den sociala och individuella utvecklingen har varit den mest framträdande funktionen i resultatet understryktes det sociokulturella perspektivet och den proximala zonen genom att belysa det lärande som anses förekomma i skolkören.

4.1.1 Svårigheter med studien

I början av examensarbetet var jag rädd för att egna erfarna perspektivet skulle påverka studien men jag har i studien försökt att ha ett objektivt förhållningssätt hela tiden. Det egna erfarna perspektivet kring körsång har behandlats i bakgrunden och Säljö (2010) menar att det är just detta förhållningssätt till lärande i ett sociokulturellt perspektiv som måste framkomma i ett examensarbete. Vi måste blåsa liv i det vi redan vet och föra det samman med egna erfarenheter (Säljö). Den egna erfarenheten bygger inte på någon analytisk reflektion men intresset för körsång lades här.

4.2 Resultatdiskussion

Vid bearbetningen av materialet utkristalliserades fyra uppfattningar kring skolkörens funktion vilket ger ett övergripande svar på undersökningens frågeställningar. Dessa uppfattningar kommer att diskuteras under tre rubriker och kopplas till teorier och tidigare forskning. Slutligen diskuteras även förutsättningar för en fungerande skolkör.

4.2.1 Social och individuell utveckling

Den sociala och individuella utvecklingen nämns i resultatet samt i tidigare forskning oftast i samma mening vilket gör att det även här diskuteras under samma kategori. Den sociala och individuella utvecklingen är den funktion som är mest framträdande i resultatet. Resultatet liknar läroplanens syfte med musikämnet: ”musikerna är en viktig del av människors sociala gemenskap och kan påverka individens identitetsutveckling. Skolan ska främja elevernas harmoniska utveckling (Skolverket, 2009, s. 9)”. En körledare uttrycker det så här: ”Vågar man stå och sjunga tillsammans kanske man också vågar ta första steget och redovisa och prata inför människor och bli tryggare i sig själv”. I gruppen utvecklas förmågan att lyssna på andra för att resultatet ska bli bra. Kördeltagaren får en direkt hörbar bekräftelse. Antal-Lundström (1996) anser också att körsången borde vara viktig för alla elever då den sociala, kognitiva och funktionella förmågan stärks. I det aktiva deltagandet socialiseras individen emotionellt, språkligt, kognitivt och fysiskt (Säljö, 2000). Självkänslan stärks genom att individen upplever sig själv som värdefull i en kvalitativ gemenskap. Fagius (2007) bekräftar detta och anser att känslan av trygghet i sin personlighet ökar genom sången.

Skolkörens funktioner kan också, enligt resultatet, påverka resultat i skolans andra ämnen positivt. Detta är ett lärande enligt det sociokulturella perspektivet då eleverna kan använda sina kunskaper i ett annat sammanhang. Men detta kan vara tack vare att kören är frivillig. Om den skulle vara obligatorisk riskeras denna funktion inte bli lika framträdande. Riskeras glädjen och den individuella utvecklingen att försvinna om skolkören görs till ett obligatoriskt ämne? Kodaly (i Antal Lundström, 1996) menar att i det gemensamma skapandet är varje individs arbete lika viktigt och en enda kan förstöra det gemensamma resultatet. Kan till och med skolkören i så fall leda till negativa uppfattningar hos individen? Enligt Homburger Erikssons (Hwang & Nilsson, 2003) stadieteori är eleverna i skolkörerna som de intervjuade körledarna leder i den ålder då de söker bekräftelse och att en negativ påverkan då kan innebära en ständig känsla av underlägsenhet och otillräcklighet. Welch et al (2010) menar att denna känsla kan bli större beroende på en sämre sångförmåga. Även om intentionen med skolkören inte alltid handlar om att stärka sångförmågan kan den göra det individuellt. Då kvarstår frågan hur de som inte tillägnar sig förmågan upplever detta. Det beror på hur körledaren förhåller sig till barnets sång för hur det ska uppfatta vad som är vackert eller fult, svårt eller lätt (Fagius & Larsson, 1990). Enligt resultatet är intentionen med skolkören att ha kul och att stärka vi-känslan, inte det teoretiskt rätta som syftet i musikämnet var förr enligt det som framgår i bakgrunden. Risken att få en negativ känsla är mindre om körmedlemmen har en körledare som arbetar aktivt med de syften som körledarna själva anser sig ha med skolkören. Detta menar även Widmark (2011) och Fagius (2007).

Enligt den tidigare forskningen och av resultatet att döma verkar skolkörens sociala och självkänslabyggande funktion vara för viktig för att förbise. ”Alla har en röst och ett behov av stabila, personlighetsdanande sociala kontakter” (Antal-Lundström, 1996, s. 88). ”Modet att sjunga tillsammans och att uppträda, den ger en självkänsla, vad hittar man det annars?” (Rektor 1). Är kanske skolkören ett för viktigt redskap för det pedagogiska arbetet för att vara en frivillig verksamhet?

Rektorer och körledare samt tidigare forskning stärker varandras uppfattningar kring skolkörens funktion. Men det finns även en medvetenhet och vilja att implementera dessa funktioner i skolans övriga verksamhet. Gemenskapskänsla som skolkören enligt resultatet ger anser Antal-Lundström (1996) är ett viktigt redskap i det pedagogiska arbetet vilket bidrar till ett ökat behov av regelbundna övningar. Fagius (2007) menar också att detta redskap kan påverka resultat positivt i andra ämnen. En önskan uttrycks av en körledare om att kunna bryta ner denna positiva känsla till det pedagogiska arbetet. Det sociokulturella perspektivet på lärande skulle kunna användas än mer med skolkören som verktyg. Säljö (2000) menar att det är på grund av det aktiva deltagandet som den sociala och individuella identitets-utvecklingen sker och skolkören bygger på ett aktivt deltagande. Thavenius (2002) refererar till de kulturpolitiska diskurserna som handlar om att en stimulerande verksamhet främjar lärande och gemenskap. Han är också medveten om möjligheten till ett socialt lärande i den estetiska verksamheten men kommer fram till att den inte integrerar med kvalificerat lärande. Skolkören, uppfattas av en rektor, ge en chans för elever som inte är så långt framme i övriga ämnen. Detta är något som Juvas Liljas (2001) också finner i sin studie då det framkommer att skolkören lockar sångintresserade men kan också innebära en ny möjlighet för elever som i övrigt inte är så framgångsrika och för självkritiska elever. Detta kan också ses ur ett negativt perspektiv, då risken finns för att de självkritiska eleverna jämför sig med de som har kommit längre i sin vokala förmåga. En körledare har att beakta dessa aspekter.

4.2.2 Festivitas

Enligt Fagius och Larsson (1990) är syftet med kören i skolan att sprida glädje vid exempelvis skolavslutningar. I resultatet finns en förväntan på att skolkörens funktion är att den ska finnas vid skolavslutningar och andra högtider och att den ska förgylla skolan. Skolkörens funktion visar sig i resultatet användas som ett sociokulturellt verktyg för att kommunicera ut ett budskap till omvärlden och på så sätt bevara det kollektiva minnet (Säljö, 2010). Men för övrigt ägnas mindre uppmärksamhet på skolkörens övriga funktioner. Det vill säga de funktioner som några av rektorena uttrycker att skolkören har och som jag hittills har diskuterat. Antal Lundström (1996) menar att körsång och musicerande ofta handlar om att uppträda för publik vilket gömmer de viktiga pedagogiska funktionerna. Det arbete som läggs ner på skolkören med övningar och förberedelser som krävs inför framträdanden uppfattar jag inte uppmärksammas eller följs upp, med tanke på de sociala och individuella utvecklingsmöjligheter som finns i denna verksamhet. Flera av de intervjuade diskuterar körens funktion i samband med Lgr11 kapitel 1 (Skolverket, 2011) som handlar om värdegrunden. Skolkören har i resultatet visat sig vara ett viktigt verktyg för att nå dessa mål. Skolkören som begrepp i inledningen av examensarbetet har beskrivits som kontinuerlig på två av skolorna och tillfällig på de andra två. Men hur får en elev möjlighet att uppnå de målen om skolkören bara existerar exempelvis en vecka inför skolavslutning?

Regular singing activities can communicate a sense of pattern, order, and systematic contrast to the working day and week, such as in use of songs in the special school classroom to frame periods of activity and in the seasonally related rehearsals and performances of the amateur choir/choral society (Welch, 2005, s. 254).

Welch och Antal- Lundström (1996) menar att redskapen som skolkören bidrar till bygger på regelbundna övningar.

4.2.3 Språkinläring och kulturintegrering

Antal-Lundström (1996) menar att kören är ett bra verktyg för att lära sig nya ord och uttryck. Fagius (2007) anser att alla har rätt till en sångskatt oavsett vilken kultur man kommer ifrån. Därför måste sångerna också anpassas till de olika kulturer en körledare möter. Barn från andra kulturer måste få chans att känna sig inkluderade i sången för att kunna bygga upp en trygg självkänsla. På så sätt kan de även ta del av den nya kulturens traditioner (Björkvold, 1998). Fagius (2007) menar att körsången är en del av vårt lands kulturtradition. I resultatet visar det sig att det finns en medvetenhet på de språkliga och kulturella funktioner som en skolkör kan ha. Dessa tankar konstaterar att det inte är en självklarhet att skolkören bidrar till social gemenskap för alla. Det handlar om hur körledaren arbetar och använder kören som ett sociokulturellt verktyg. Är körledaren inte medveten om vilket syfte eller funktion den har ökar risken för en negativ påföljd, vilket visade sig i Stenbäcks (2001) studie. Om körledaren använder anpassad repertoar, till den grupp han eller hon arbetar med, medvetet, eftersträvar en bättre sångförmåga och samtidigt uppmärksammar de som behöver extra träning, kan detta vara goda förutsättningar för en social trivsel och utvecklad självkänsla.

4.2.4 En underskattad verksamhet?

Enligt Widestrand (2009) är musikämnet en underskattad verksamhet och att musiklejaren måste vara eldsjäl för att bedriva musikundervisningen. Denna uppfattning speglas i resultatet av flera respondenter. Flera rektorer uttrycker att "deras" körledare är engagerade och att de är medvetna om att ett stort engagemang krävs för att skolkören ska fungera. Körledarna känner också att skolkören uppskattas av kollegor. Men för att kunna använda de verktyg som skolkören ger krävs ett mer kollegialt samarbete. Den proximala zonen bör även här utnyttjas genom öppnare kommunikation och att ta del av varandras kunskaper. I skolans övriga ämnen undervisar behöriga lärare som i ett samarbete med körledaren kan hjälpa till i arbetet med att bevara skolkörens funktioner i deras respektive ämne. För det är ingen självklarhet att dessa funktioner finns kvar utanför kören.

4.3 Avslutning

Min studie kommer, liksom Juvas Liljas (2001), fram till, att skolkörens funktion är viktig ur en social aspekt, för identitetsutvecklingen samt att skolkören används vid skolans högtider. Den språkliga funktionen lyfts också fram. I min studie åskådliggörs också att det finns tankar på att läraren bör utnyttja den sociala förmågan och identitetsutvecklingen som verktyg i andra ämnen. Inte som mål som Antal-Lundström (1996) beskriver. Dock kan det komma att behövas mer stöd både från rektorer och också kollegor för att transferera dessa funktioner i den övriga verksamheten. Hur skulle detta kunna ske? För att återknyta till en tidigare fråga om det är det aktiva deltagandet i sig (Säljö, 2010) som är nyckeln bakom den sociala och individuella identitetsutvecklingen bör funktionerna kunna inlemmas i de övriga ämnena med aktivitet som metod. Men har vi inte sett detta redan? Visst finns det aktivitet i skolans ämnen? Denna metod är ingen nyhet. Är det då sången som utvecklar de funktioner som skolkören uppfattas ha? Då kanske vi ska sjunga mer med eleverna i de andra ämnena också. Då hamnar vi lätt i att använda sången som Antal-Lundström (1996) beskriver. I skolklassen finns en social grupp, så det kan inte vara det som bara bidrar till identitetsutvecklingen. Nej, jag tror att det är det gemensamma intresset för sång som deltagarna har i skolkören som de positiva effekterna bygger på. Att läraren ska använda elevernas intressen i skolarbetet är något som förespråkas i Läroplanen 2011 (Skolverket, 2011).

Är då de funktioner som de intervjuade uppfattar att skolkören har representativa för enbart denna verksamhet? Welch (2011) menar att sången är den aktivitet som bäst påverkar de psykiska, mentala, sociala hälsan samt den individuella utvecklingen. Den sociala funktionen stärks, i en grupp av människor som sjunger tillsammans, av den positiva gruppidentiteten. I en fortsatt forskning kan det vara intressant att ta reda på vilken annan verksamhet i skolan som kan bidra till den individuella utvecklingen och den sociala förmågan. Föreliggande studie handlar om skolkörens funktion utifrån rektorers och körledares perspektiv. Eftersom ingen uppmärksamhet har riktats mot hur eleverna uppfattar skolkörens funktion skulle det vara av intresse att i framtiden undersöka detta.

Referenser:

- Antal-Lundström, I. (1996). *Musikens gåva – Hur musik påverkar barns utveckling genom att stimulera inneboende resurser och ge ökad social kompetens*. Halmstad: BullsTryckeri.
- Björkvold, J-R. (1998). *Sköldpaddans sång*. Stockholm: Liber.
- Fagius, G. (red.) (2007). *Barn och sång – om rösten, sångerna och vägen dit*. Lund: Studentlitteratur.
- Fagius, G. & Larsson, E-K. (1990). *Barn i kör – idéer och metoder för barnkörledare*. Stockholm: Verbum.
- Geisler, U. (2010). *Körforskning. En bibliografi*. Lund/Malmö: Körcentrum Syd.
- Gustafsson, J. (2000). *Så ska det låta – Studier av det musikpedagogiska fältets framväxt i Sverige 1900-1965*. Stockholm: Elanders gotab.
- HFSR. (1999). *Etikregler för humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Tillgänglig: <http://www.stingerfonden.org/documents/hsetikregler.pdf>. Hämtad: 111219
- Hwang, P. & Nilsson, B. (2003). *Utvecklingspsykologi*. Stockholm: Natur och kultur.
- Juvas Liljas, M. (2001). *Skolkörens framväxt i Sverige – aspekter på skolkörens nutida betydelse*. Magisteruppsats. MPC – Centrum för musikpedagogisk forskning Kungliga Musikhögskolan i Stockholm.
- Kungliga skolöverstyrelsen. (1962). *Läroplan för grundskolan*. Stockholm: Emil Kihlströms tryckeri AB.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Nationalencyklopedin. (2011). *Kör*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.ne.se/sok?q=k%C3%B6r&type=ENC> Hämtad: 111129.
- Pramling Samuelsson, I., Asplund Carlsson, M., Olsson, B., Pramling, N. & Wallerstedt, C. (2008). *Konsten att lära barn estetik*. Stockholm: Norstedts.
- Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*.
- Skolöverstyrelsen. (1980). *Läroplan för grundskolan, Lgr80*. Stockholm: Liber.
- Starrin, B. & Svensson, P-G. (1994). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Stenbäck, H. (2001). *Lärande i kör – En studie av körsång i gymnasium och folkhögskola*. Licenciatuppsats. Luleå: Universitetstryckeriet.
- Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken – Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.
- Säljö, R. (2010). *Lärande & kulturella redskap – Om lärprocesser och det kollektiva minnet*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Thavenius, J. (2002). *Den goda kulturen och det fria skapandet – Diskurser om "Kultur i skolan"*. Malmö högskola: Reprocentralen.
- Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Welch, G. F. (2005). Singing as communication. In D. Miell., R. MacDonald & D. Hargreaves (Eds.), *Musical communication*. (pp 239-259). New York: Oxford University Press.

Welch, G. F., Himonides, E., Saunders, J., Papageorgi, I. (2010). *Researching the impact of the National Singing Programme "Sing Up" in England – Main findings from the first three years (2007-2010). Childrens singing development, self-concept and sense of social inclusion*. London: Institute of Education.

Welch, G. F. (2011). *The benefits of singing*. London: Institute of Education.

Widstrand, O. (2009). Tillgänglig:

<http://www.lararnasnyheter.se/fotnoten/2009/10/28/olle-widstrand-leker-igen> Hämtad: 111006.

Widmark, C. (2011). Körcentrum. Kultursmockan. *Barnen snuvas på sångupplevelsen i förskola och skola!* Nr. 2.2011. Tillgänglig: <http://www.korcentrum.uu.se/node171> Hämtad: 111130.

Bil 1

Intervjufrågor

Körledare som övar inför avslutningar

Berätta om dina egna erfarenheter kring kör/skolkör.

Vad har du för utbildning?

Kören

Hur länge har du haft ansvar för kören?

Är kören frivillig? I så fall, finns det mer intresse bland flickor eller pojkar?

Hur är kören schemalagd? Får eleverna gå ifrån lektioner? Hur ofta övar ni?

Vid hur många tillfällen uppträder kören?

Vilka funktioner anser du kören har?

Hur ser du på lärandeprocessen i skolkören?

Vad tror du körsång har för betydelse för den enskilde eleven?

Rektor

På vilket sätt upplever du stöd för kören från rektorn?

Finns kören i din arbetsbeskrivning?

Har du möjlighet till fortbildning?

Skulle du vilja utöka körverksamheten? Varför?

Körledare som har en kontinuerlig kör

Förutom de redan nämnda frågorna;

Hur många medlemmar har du?

Berätta om en typisk körövning.

Hur ofta övar ni? Hur lång tid?

Vad övar ni till nu? Repertoar?

Får de med sig noter hem att träna på?

Frågor till rektor

Vad har du själv för erfarenheter kring kör/skolkör?

Vad anser du skolkören har för funktion?

Har körledaren möjlighet till fortbildning? Ingår kören i musikundervisningen?

Hur fungerar den övriga musikundervisningen. Utbildad klasslärare?

Läroplanen

Hur kopplar du skolkören till läroplanen, kursplanen i musik? Hur mycket sång får eleverna möjlighet till förutom i kören?

